

Forslag til fastsættelse af branchemål for reduktion af arbejdsmiljøproblemer for BFA Bygge og Anlæg

Rammen for fastsættelse af branchemål

Ifølge trepartsaftalen af 21. december 2020 om prioriterede nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen er der fastsat nationale mål inden for fire arbejdsmiljøemner: Arbejdsulykker, kemisk arbejdsmiljø, ergonomisk arbejdsmiljø og psykisk arbejdsmiljø. De nationale mål har fokus på både at styrke den forebyggende indsats og reducere arbejdsmiljøproblemer.

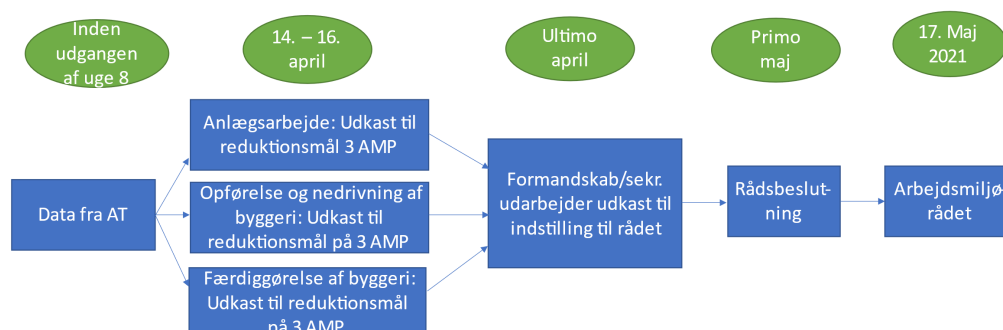
Arbejdsmiljørådet skal i dialog med Branchefællesskaberne for Arbejdsmiljø (BFA) omsætte de nationale mål til brancherettede måltal. BFA'erne skal udarbejde forslag til brancherettede måltal, som Arbejdsmiljørådet derefter skal godkende. Der skal fastsættes måltal for både styrkelse af den forebyggende indsats og for reduktion af arbejdsmiljøproblemer, og de måltal, som fastsættes, skal være realistiske og ambitiøse.

I første omgang skal der fastsættes måltal på reduktion af arbejdsmiljøproblemer. I BFA Bygge og Anlæg drejer det sig om følgende områder: Arbejdsulykker, farlig kemi og væsentlige fysiske belastninger.

Proces med fastsættelse af mål

BFA Bygge og Anlæg har på 2 rådsseminarer drøftet den nye aftale herunder, hvordan man konkret ønskede at gennemføre arbejdet med at fastsætte mål. På det første seminar blev aftalen gennemgået herunder de forventninger til BFA, som fremgår af aftalen. På det andet seminar præsenterede Arbejdstilsynet de enkelte indikatorer, hvilke data de er baseret på, metodeproblemer samt en model for beregning af fiktive reduktioners bidrag til ændringer på brancheniveau og ændringer på nationalt niveau. På det andet seminar blev desuden aftalt, hvilket behov der var for data samt en proces i BFA Bygge og Anlæg for fastsættelse af reduktionsmål for branchen. Processen er skitseret:

Forslag til proces/plan for udarbejdelse af branchemål

Ud fra de data, som BFA Bygge og Anlæg modtog fra Arbejdstilsynet, blev udarbejdet notater med data samt proces- og konklusionsskemaer, som blev gennemgået og udfyldt i workshops for hver af de tre brancher "Anlægsarbejde", "Opførelse og nedrivning af byggeri" og "Færdiggørelse af byggeri". I de tre workshops deltog de parter, som organiserer virksomheder og ansatte på det pågældende område.

Med udgangspunkt i data om hvor problemerne findes, deres størrelse, delbranchernes størrelse samt, hvad vi forventer at kunne opnå ift. reduktion af problemerne, blev forslag til måltal fastsat. Som ramme for reduktionsmål på ulykker, kemi og MSB blev følgende anvendt – også mhp. at skabe ensartethed på tværs:

- "lille" = reduktionsmål på 10%
- "mellem" = reduktionsmål på 15%
- "meget" = et reduktionsmål på 20%

Herudover blev der for hvert af problemerne argumenteret for, hvorfor målene er ambitiøse og realistiske.

Det samlede resultat blev efterfølgende præsenteret i en arbejdsgruppe med deltagelse af bl.a. Byggherreforeningen, Foreningen af Rådgivende Ingeniører og Danske Arkitektvirksomheder, som på enkelte områder har suppleret indholdet.

Formandskabet og sekretariatet har sammenskrevet resultatet, som rådet for BFA Bygge og Anlæg herefter har godkendt.

Forslag til måltal for reduktion af arbejdsmiljøproblemer i BFA Bygge og Anlæg

Arbejdsulykker Antal arbejdsulykker pr. 1000 beskæftigede pr. år	Anlægsarbejde	Opførelse og nedrivning af byggeri *)	Færdiggørelse af byggeri
Nuværende niveau:	34,0	33,5 (33,8)	30,0
Reduktionsmål:	20%	20%	20%
Måltal for år 2030:	27,17	26,8 (27,1)	23,98

*) Tallene i parentes omfatter ikke branchen "411000-Gennemførelse af byggeprojekter", som ikke er omfattet af BFA Bygge og Anlæg

Kemi Andel af lønmodtagerne i AH 2018 svarer "ca. ¼ af tiden" eller mere på et eller flere af de spørgsmål, som indgår i indikatoren	Anlægsarbejde	Opførelse og nedrivning af byggeri	Færdiggørelse af byggeri
Nuværende niveau:	52,0%	71,1%	61,6%
Reduktionsmål:	15%	15%	15%
Måltal for år 2030:	44,2%	60,4%	52,4%

MSB Gennemsnitlig score for fysiske krav	Anlægsarbejde	Opførelse og nedrivning af byggeri	Færdiggørelse af byggeri
Nuværende niveau:	4,17	7,15	6,92
Reduktionsmål:	15%	15%	15%
Måltal for år 2030:	3,54	6,08	5,88

Derfor er målene ambitiøse

BFA Bygge og Anlæg har en mangeårig tradition for at samarbejde. Udover den daglige indsats med udarbejdelse af branchevejledninger og formidling er der gennemført omfattende indsatser for at forbedre arbejdsmiljøet i branchen. Tilbage i 2006 blev handleplanen "Fælles indsats for større sikkerhed i byggebranchen" indgået, hvor parterne på bygge- og anlægsområdet samt Arbejdstilsynet gennemførte en række aktiviteter mhp. at reducere de mange arbejdsulykker i branchen. Senere, i 2013, blev handleplanen "Sikkerhed hver dag – knæk kurven for alvorlige arbejdsulykker" indgået og gennemført. Med vedtagelse af strategien for BFA Bygge og Anlæg i 2017 – 2021 blev bl.a. iværksat en større indsats, hvor parter og virksomheder/ansatte fra de enkelte brancheområder i bygge- og anlægsbranchen successivt skulle identificere indsatsområder, som skulle nedbringe omfanget af arbejdsulykker og MSB i branchen. Ideen var at mobilisere og ansvarliggøre disse aktører i en bottom-up proces for på den måde at nedbringe arbejdsulykker og MSB. Samtidig var det intentionen at fastholde et fokus på arbejdsmiljø i de enkelte brancher over længere tid. Denne indsats er stadig i gang og forventes at fortsætte de kommende år.

Der har samtidig været et stigende fokus på at få alle aktører i værdikæden i byggeriet med, således at også bygherrer, projekterende og rådgivere medvirker til at forbedre arbejdsmiljøet i bygge- og anlægsbranchen. I 2005 blev det første fælles værdigrundlag om arbejdsmiljø i bygge- og anlægsprojekter underskrevet og er senere revideret. Bygherreforeningen, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Danske Arkitektvirksomheder samt repræsentanter for parterne i BFA Bygge og Anlæg repræsenteret ved Dansk Byggeri, 3F og Konstruktørforeningen har med værdigrundlaget tilsluttet sig et forpligtende samarbejde for at forbedre arbejdsmiljøet på bygge- og anlægsprojekter i Danmark markant og har hver for sig og sammen gennemført aktiviteter.

Der er ligeledes gjort en indsats for at få uddannelsesområderne med, idet der bl.a. i regi af handleplanen fra 2013 er gennemført en omfattende indsats for at få arbejdsmiljø ind på uddannelserne og dermed starte arbejdslivet i branchen med gode vaner.

I 2008 blev Byggeriets Arbejdsmiljøbus etableret af Dansk Byggeri og 3F. Byggeriets Arbejdsmiljøbus er en mobil konsulenttjeneste, der skal formidle god arbejdsmiljøpraksis til byggepladser og byggevirksomheder samt deres ansatte. Formålet er at forbedre den forebyggende arbejdsmiljøindsats og samarbejdet om arbejdsmiljø ved at besøge byggepladser og byggevirksomheder samt gennemføre dialog og vejledning i direkte kontakt med virksomheder og ansatte. Senere blev der i dette regi oprettet en Videntjeneste for bygherrer og rådgivere, som skal understøtte arbejdsmiljøindsatsen.

BFA Bygge og Anlæg har de senere år arbejdet med at gøre det nemmere for flere at tilgå vejledning om arbejdsmiljø i bygge- og anlægsbranchen. Udover håndbog og vejledninger er der fx udarbejdet en del film. Der er desuden løbende arbejdet på at gøre BFA Bygge og Anlægs hjemmesider tidssvarende og det estimeres, at hovedhjemmesiden bfa-ba.dk i dag har ca. 700 besøgende om dagen (kravet om at man skal kunne svare "nej" til cookies betyder, at det nøjagtige antal ikke kan måles).

På det mere detaljerede plan er der en del eksempler på, at det kan lade sig gøre at nedbringe problemerne. Et eksempel er, at det er lykkedes at nedbringe alvorlige ulykker ved montering af betonelementer. Her satte parterne sig sammen for at udvikle løsninger. Stigende anvendelse af præfabrikerede byggematerialer har generelt reduceret en del belastninger i byggeriet, fordi processerne foregår under mere industrilignende og dermed kontrollerbare forhold, men det er også oplevelsen, at det kan give mere EGA på byggepladsen.

Der findes desuden i dag rigtig mange tekniske hjælpemidler og andre løsninger på arbejdsmiljøproblemer i bygge- og anlægsbranchen, og man er på nogle områder blevet gode til at anvende dem. Det er i betydeligt omfang person- og kulturbåret, om de anvendes. Der er behov for at sætte ind for, at arbejdsmiljø generelt bliver en del af planlægningen i branchen.

Der er således allerede gennemført rigtig meget for at forbedre arbejdsmiljøet i bygge- og anlægsbranchen. Dette omfatter både byggeri, renovering, service og vedligehold. På trods af dette er arbejdsulykker, kemiske påvirkninger og MSB stadig udbredte problemer i branchen. Dette vidner om, at det ikke er nemt at reducere arbejdsmiljøproblemerne. De skiftende bygge- og anlægsprojekter med konstant nye konstellationer af bygherrer, arkitekter, entreprenører m.m., som skal arbejde og samarbejde om bygge- eller anlægsprojektet er en stor udfordring. Det er desuden en branche med mange små virksomheder, udenlandske virksomheder og medarbejdere samt nogle steder uorganiserede virksomheder, som kan være udfordrende at nå i en indsats.

Indsatsen hos den enkelte aktør, men i høj grad også aktørernes samspil gennem byggeprocessen, serviceopgaver og vedligehold er afgørende for et godt arbejdsmiljø. Konkrete forandringer vil kræve en stor kultur- og adfærdændring. Det er erfaringen fra branchen – og i øvrigt også fra andre områder, at sådanne ændringer er yderst vanskelige at opnå. Det vil kræve særlige tiltag samt en betydelig og orkestreret indsats fra alle aktører at nå et reduktionsmål på 20% for ulykker og 15% for henholdsvis kemi og MSB.

Derfor er målene realistiske

Udviklingen i bygge- og anlægsbranchen

Der er de senere år en tendens til at tale mere om arbejdsmiljø i branchen på alle niveauer. Der er også en betydelig vilje mange steder i branchen til at gøre en indsats for at reducere arbejdsmiljøproblemerne, hvor fokus især har været på arbejdsulykkerne. Men MSB og kemiske påvirkninger, som fx mineralisk støv, er også kommet mere i fokus. Denne positive udvikling skal der bygges videre på, så flere virksomheder og byggepladser kommer med om bord og medvirker til at reducere arbejdsmiljøproblemerne. Der etableres også en del steder et godt samarbejde om arbejdsmiljø, som er et vigtigt element i at forbedre arbejdsmiljøforholdene i branchen og som skal udbredes.

De store infrastrukturprojekter, som har været og er i gang, kaster en masse erfaring af sig. Erfaringer fra disse projekter er blevet samlet, og de forskellige aktører er gået i gang med at se på, hvordan de kan anvendes til at forbedre arbejdsmiljøet på igangværende og kommende projekter. Når bygherrer gearer bygherreorganisationen til at have fokus på arbejdsmiljøet, vil det få en stor betydning for arbejdsmiljøet på hele byggeriet.

Der har været og er fokus på at udvikle tekniske hjælpemidler, som kan nedbringe risikoen for ulykker og MSB. Indsatsen blandt branchens aktører herunder producenter har som nævnt betydet, at der nu findes rigtig mange tekniske hjælpemidler. På nogle områder har man taget disse tekniske hjælpemidler til sig i højere grad end på andre. Fx findes der mange steder inden for tømmerområdet vindusløftere, ligesom man ved opførelse af byggeri mange steder anvender kraner til fx løft af materialer på byggepladsen. Men der er behov for, at tekniske hjælpemidler i langt højere grad anvendes. Arbejdsmiljøpuljen forventes at kunne understøtte virksomhederne i at indføre og anvende tekniske hjælpemidler og i det hele taget reducere risikoen for arbejdsulykker og MSB. Det skal også nævnes, at udviklingen af exoskeletter forventes at kunne nedsætte belastningen på nogle områder i branchen.

På kemiområdet findes også løsninger, som anvendes mere end tidligere. Fx anvendelse af sug på maskiner, som fjerner støv ved arbejdsprocessen, harpiksbaserede produkter, som binder støv fra jorden og luftrensere som fjerner støv fra luften. Klimadagsordenen har betydet, at der i dag også fx anvendes eldrevne entreprenørmaskiner i stedet for maskiner med dieseldrevne motorer. Udbredelse af de nye kemiregler (kemiske risikovurdering) forventes at øge fokus på at reducere udsættelse for farlige stoffer.

Desuden forventes digitaliseringen af byggeriet i løbet af de næste 10 år at tage fart, hvilket overvejende forventes at få en positiv betydning for arbejdsmiljøet i branchen. Digitaliseringen vil gøre planlægning nemmere. Herudover vil arbejdsmiljøbelastninger under byggeriet, og senere når byggerierne tages i anvendelse kunne visualiseres allerede på tegnebrættet, hvor det generelt er betydeligt nemmere at finde og implementere løsninger, end når man står i problemerne.

Parternes indsats

Parterne i BFA Bygge og Anlæg er enige om, at der skal gøres en stor indsats for en kultur- og adfærdændring i branchen. Arbejdsgiversiden vil understøtte egne virksomheder i en sådan ændring. Tilsvarende vil arbejdstagersiden understøtte medlemmerne i at medvirke til en sådan forandring i virksomhederne og på byggepladserne. Parterne er også enige om at understøtte samarbejdet om arbejdsmiljø i virksomhederne og på byggepladserne.

Der er de senere år gjort en stor indsats for at nå bygherrerne, og en del bygherrer har også fået fokus på arbejdsmiljøet. På anlægsområdet er der opnået en god kontakt til en del kommuner, som kan være gode forandringsagenter. Denne indsats skal fortsætte. Det vil her være vigtigt at fokusere på ansvar og pligter i forhold til Arbejdsmiljøloven, men også på de fordele der mere generelt kan være ved dette herunder fx bedre planlægning.

Projekterende af et bygge- og anlægsprojekt skal med deres angivelser sikre, at reglerne i arbejdsmiljølovgivningen kan overholdes under byggeprocessen og ved reparation og vedligeholdelse af det færdige byggeri. Der er i øjeblikket et arbejde i gang for at få arbejdsmiljø integreret i ydelsesbeskrivelserne, så det bliver tydeligere, hvilke krav der er til arbejdsmiljø ved projektering. Men der er stort behov for at fortsætte dette arbejde og for, at det generelt bliver tydeligt for denne gruppe, hvilke krav der er til arbejdsmiljø, når man projekterer.

Det fælles værdigrundlag om arbejdsmiljø i bygge- og anlægsprojekter har efterhånden nogle år på bagen. Parterne i BFA Bygge og Anlæg er enige om at drøfte indholdet mhp. en opdatering, ligesom dette skal følges op af konkrete aktiviteter til forbedring arbejdsmiljøet.

Der findes i regi af BFA Bygge og Anlæg rigtig meget branchevejledning om, hvordan man forebygger arbejdsulykker, konsekvenser af udsættelse for farlig kemi samt MSB. Denne vejledning skal fortsat være tilgængelig og opdateret. Der er desuden i regi af BFA Bygge og Anlæg indsatser i gang, som omfatter alle 3 områder.

Konklusion

Med de positive tendenser i udviklingen, samt det at alle aktører er indstillet på at gøre en indsats for at reducere arbejdsulykker, udsættelse for farlig kemi og MSB, forventes det, at der kan nås en betydelig effekt i virksomhederne og på byggepladserne – både ift. byggeri, renovering, service og vedligehold. En omfattende indsats fra alle aktører, det "lange seje træk" og tidshorisonten på ca. 9 år medvirker til, at målene vurderes at være realistiske.